SORTLAND KOMMUNE

Arkivsaknr.:	26/4794
Dok.nr:	26/28233
Arkiv:	FA
Saksbehandler:	Jim-Roger Haugnes
Dato:	10.09.2026

Orienteringssak - Avløpssituasjonen og avløps prosjekter i Sortland kommune

Utvalgssaksnr.	Utvalg	Møtedato
O - 024/26	Formannskapet	17.09.2026

KOMMUNEDIREKTØRENS INNSTILLING
Saken tas til orientering.

Nye opplysninger

Formannskapet behandling - 17.09.2026 - O-024/26

BEHANDLING I MØTE

Forslag fra politikere

Votering:
Saken tas enstemmig til orientering.

Formannskapet O - 024/26 VEDTAK:
Saken tas til orientering.

KORT BESKRIVELSE AV SAKEN

Formålet med orienteringen er å redegjøre for årsakene til etterslepet, hvilke konsekvenser dette har, og hvordan administrasjonen vil følge opp vedtakene videre.

Aldrende anlegg, skjerpede myndighetskrav og begrenset kapasitet til prosjektledelse har påvirket fremdriften i flere vedtatte prosjekter.

Saken omtaler også behovet for økte ressurser, bruk av ekstern prosjektledelse og status for prosjektporteføljen. Prioriteringer, fremdrift og økonomiske rammer vil bli fulgt opp i kommende budsjett- og økonomiplanarbeid og fremlegges som egen sak.

FAKTA I SAKEN

Bakgrunn og status for vedtatte prosjekter

Administrasjonen erkjenner at oppfølgingen av flere vedtatte prosjekter ikke har vært i samsvar med forutsatt fremdrift. Det er derfor nødvendig å gjøre rede for hvorfor flere politiske vedtak ikke er fulgt opp med den fremdriften som tidligere har vært forutsatt og hvordan etterslepet skal håndteres.

Over tid har det bygget seg opp en omfattende prosjektportefølje innen vei, vann og avløp. Mange prosjekter har blitt videreført gjennom flere budsjett- og økonomiplanperioder uten at de er realisert. Dette har naturlig nok skapt forventninger om fremdrift og spørsmål om hvorfor vedtatte tiltak ikke er gjennomført.

Administrasjonen har forståelse for både forventningene og at det etterspørres status. Det er derfor viktig å redegjøre for de forholdene som har påvirket gjennomføringsevnen og som har medført at flere prosjekter ikke er igangsatt som planlagt.

Manglende oppfølging av vedtak – årsaker og konsekvenser

Administrasjonen erkjenner at oppfølgingen av flere vedtatte prosjekter ikke har vært i tråd med de politiske forventningene. Dette skyldes imidlertid ikke manglende vilje til gjennomføring, men en kombinasjon av faglige, organisatoriske og kapasitetsmessige utfordringer.

For flere av prosjektene har det vært nødvendig å avklare sentrale forhold knyttet til tekniske løsninger, utslippstillatelser, fremtidige rensekrav, regulering, arealbehov og samordning med øvrig infrastruktur. Særlig innen avløpsområdet vil det innebære betydelig risiko å starte prosjektering og investeringer før de overordnede rammebetingelsene er tilstrekkelig avklart. Her kan det nevnes at det avventes avklaring om overgang til kapittel 14 i forurensningsforskriften i forbindelse med søknad om utslippstillatelse til Statsforvalteren. Dette arbeidet skulle ha vært ferdig i juni 2026, men ble forsinket i påvente av fagrapport for fremmedvann. Dette arbeidet ble avsluttet i slutten av august og rapport forventes å foreligge i slutten av september. I påvente av komplett søknad er administrasjonen kjent med at utarbeidelse av utslippstillatelse pågår hos Statsforvalter. Parallelt med dette arbeidet pågår det arbeid med planlegging av plassering av renseanlegg i forbindelse med revisjon av kommuneplanens arealdel og kommunedelplan Byplan.

Begrenset kapasitet og tap av fagkompetanse

Samtidig har kommunens gjennomføringskapasitet vært begrenset. Administrasjonen har hatt få tilgjengelige prosjektledere, mens flere prioriterte veiprosjekter har lagt beslag på de tilgjengelige ressursene. Mangelen på prosjektlederkapasitet må også ses i sammenheng med tidligere politiske vedtak som trekker i ulike retninger. På den ene siden er det vedtatt at bruken av eksterne konsulenter skal reduseres betydelig. På den andre siden er det vedtatt at prosjekt- og utviklingsoppgaver skal løses av å leie inn eksterne, vedtak i sak PS-018/24 og PS-124/25. Dette vil si at administrasjonen ikke kan styrkes, samtidig som innleie av eksterne heller ikke kan benyttes da det foreligger politisk føring for dette.

Dette skaper en stor utfordring for administrasjonen slik at den samlede prosjektporteføljen ikke kan gjennomføres i tråd med vedtatte planer, og det blir nødvendig å gjøre tydelige prioriteringer mellom lovpålagte oppgaver, kritisk infrastruktur og prosjekter som kan utsettes. Det innebærer også at kapasitetsbehovet må vurderes på nytt, både når det gjelder interne stillinger og bruk av eksterne fagmiljøer, for å sikre at kommunen faktisk kan levere på de politiske ambisjonene som er satt.

Innleie av ekstern prosjektleder kan tilføre spesialisert kompetanse, økt kapasitet og uavhengig oppfølging av blant annet teknikk, økonomi, fremdrift, kvalitet og risiko. Dette kan gi nødvendig fleksibilitet og bidra til en mer effektiv gjennomføring av komplekse eller langvarige vann- og avløpsprosjekter.

Samtidig innebærer ekstern prosjektledelse enkelte ulemper. Kostnadene er høye, og det kan være behov for opplæring i lokale forhold. Det kan også oppstå risiko for at intern kompetanse svekkes eller

går tapt over tid. Kommunen beholder dessuten byggherreansvaret og må derfor fortsatt bruke ressurser på oppfølging, kontroll, beslutninger, kontraktsstyring og kunnskapsoverføring i tillegg til oppfølging av ekstern prosjektleder. Eventuell innleie må derfor baseres på tydelige avtaler, klar rolle- og ansvarsfordeling, god intern involvering og systematisk kompetanseoverføring.

Samlet sett har disse forholdene redusert muligheten til å følge opp alle tidligere vedtatte vann- og avløpsprosjekter parallelt.

Omorganisering og nye arbeidsprosesser

Etableringen av den nye infrastrukturenheten har i tillegg medført behov for omorganisering, rolleavklaringer og utvikling av nye arbeidsprosesser. På sikt vil dette styrke samordningen mellom vei, vann og avløp, men i en overgangsfase har dette påvirket fremdriften i enkelte prosjekter negativt.

Administrasjonen vil også understreke at enheten over tid har mistet flere sentrale fagressurser innen prosjektledelse og ingeniørfag, uten at disse i tilstrekkelig grad er blitt erstattet. Dette har hatt direkte konsekvenser for prosjektgjennomføring, planarbeid og oppfølgingen av lovpålagte oppgaver.

Behov for en samlet prioritering

Gjennomgangen av prosjektporteføljen viser at det er behov for en mer helhetlig tilnærming til prioritering og gjennomføring av prosjektene på tvers av vei, vann og avløp. Porteføljen består av et stort antall prosjekter med ulik alder, modenhet og kompleksitet. Flere av tiltakene påvirker hverandre og bør vurderes i sammenheng heller enn som enkeltstående prosjekter.

Administrasjonen arbeider derfor med å etablere en samlet oversikt over:

- vedtatte prosjekter og eksisterende forpliktelser
- kritiske tiltak knyttet til risiko, miljø og myndighetskrav
- prosjekter som bør samordnes eller fases annerledes
- nødvendige avklaringer før prosjektering og bygging
- ressurs- og kompetansebehov
- økonomiske konsekvenser og finansieringsbehov

Målet er å sikre at fremtidige investeringer gjennomføres som del av en helhetlig strategi, og at ressursene brukes på en måte som gir størst mulig effekt for kommunen.

Veien videre

Statusgjennomgangen viser at det over tid har oppstått et etterslep i oppfølgingen av flere politiske vedtak. Dette må ses i sammenheng med begrenset administrativ kapasitet, endrede prioriteringer, økt saksmengde og behovet for å håndtere lovpålagte oppgaver innenfor tilgjengelige rammer. Situasjonen understreker behovet for en mer helhetlig og systematisk tilnærming til oppfølgingen av politiske vedtak.

Administrasjonen vil i det videre arbeidet legge vekt på å styrke styringen og oppfølgingen gjennom tydeligere prioriteringer, bedre oversikt over vedtakene og mer strukturert rapportering til politisk nivå. Det vil være viktig å sikre at nye vedtak vurderes opp mot tilgjengelige ressurser, økonomiske rammer og organisasjonens gjennomføringsevne, slik at forventninger og kapasitet i større grad er i balanse.

Videre er det allerede startet et arbeid med å etablere nye rutiner som gir bedre kontroll med status, økonomi, framdrift og ressursbruk knyttet til prosjekter og politiske vedtak. Dette skal bidra til å identifisere utfordringer tidligere og gi grunnlag for nødvendige prioriteringer og eventuelle korrigerende tiltak underveis.

Administrasjonen vurderer samtidig at flere av utfordringene som er avdekket ikke kan løses gjennom organisatoriske tiltak alene. For enkelte områder vil det være behov for å vurdere ressursinnsats,

kompetansebehov og eventuelle omprioriteringer for å sikre gjennomføring av både eksisterende og framtidige vedtak. Dette er problemstillinger som naturlig må inngå i det kommende budsjett- og økonomiplanarbeidet.

Konkrete forslag til tiltak, prioriteringer og eventuelle ressursmessige konsekvenser vil derfor bli nærmere belyst og lagt fram for politisk behandling i forbindelse med budsjettarbeidet. Administrasjonen vil da komme tilbake med et mer detaljert grunnlag for hvordan vedtaksoppfølgingen kan styrkes og hvordan eksisterende etterslep kan håndteres på en realistisk og bærekraftig måte.

Målet er å etablere en praksis som sikrer bedre gjennomføringsevne, økt forutsigbarhet og en mer systematisk oppfølging av politiske vedtak over tid.

Omorganiseringen og etableringen av en samlet enhet skal gi bedre samordning, tydeligere ansvar og mer effektiv bruk av kommunens ressurser, kvalitets og gjennomføringsevne. Når vei, vann og avløp ses i sammenheng, blir det enklere å planlegge og gjennomføre tiltak samlet, redusere dobbeltarbeid og unngå unødvendig omprosjektering og forsinkelser i prosjektene.

Den nye organiseringen gir også bedre oversikt over vedtatte prosjekter, økonomi, fremdrift og ansvar. Dette legger til rette for riktigere prioriteringer, bedre risikostyring og mer effektiv bruk av fag- og prosjektlederressurser. Gevinstene vil realiseres gradvis etter hvert som nye rutiner og arbeidsformer blir innarbeidet.

På sikt vil også prosjektgjennomføring bli mer kostnadseffektiv når enheten får en tydeligere struktur for prioritering, styring og bruk av interne og eksterne ressurser. Dette legger grunnlaget for en mer forutsigbar økonomi, mindre behov for hastetiltak og bedre utnyttelse av investeringsmidlene

Klarlagte prosjekt for kommende periode

Administrasjonen har startet det omfattende arbeidet med å skape bedre oversikt over vedtatte prosjekter og staker ut en kurs for å følge vedtatte planer og bevilget økonomiske vedtak som er besluttet.

Ved gjennomgang ser vi at det foreligger 49 prosjekter i budsjettplanen hvor det kun i et fåtall av disse er startet fysisk arbeid . Mange av disse prosjektene er under prosjektering og utarbeidelse av reguleringsplaner. Per nå er det 4 prosjekter innenfor separering som er klare til og legges ut på anbud for å innhente priser for gjennomføring. Disse skal ut i løpet av høsten. I tillegg til disse planlegges det oppstart av VA fra Kulturfabrikken og nordover til Kystvakta. Dette er et prosjekt som må realiseres innen kort tid på grunn av videre utbygging samt at det foreligger et pålegg fra forurensningsmyndigheten på grunn av direkte utslipp. Videre planlegges det oppstart av etablering av pumpestasjon og pumpeledning på Strand slik at det blir forbindelse mellom Strand sentrum (ved Coop Extra) og sørover til renseanlegg ved "Strand 2".

Konklusjon

Administrasjonen vurderer at hovedutfordringen ikke har vært manglende politiske vedtak, men manglende kapasitet, begrensede ressurser og behovet for nødvendige avklaringer før prosjektene kan gjennomføres på en forsvarlig måte.

Prosjektene er ikke lagt bort, men det er nødvendig med en samlet prioritering for å sikre at investeringene gjennomføres på riktig tidspunkt, med riktige løsninger og innenfor realistiske økonomiske og organisatoriske rammer.

En nærmere redegjørelse for prioriteringer, fremdrift, ressursbehov og økonomiske konsekvenser vil bli lagt frem i forbindelse med budsjett- og økonomiplanarbeidet. Dette vil gi kommunestyret et bedre grunnlag for å ta stilling til den videre utviklingen av kommunens vann- og avløpsinfrastruktur.

Når det gjelder kommunedelplan avløp som ble vedtatt desember 2022 har man fra faglig ståsted tidligere gitt beskjed om at denne ikke følger de lover og forskrifter som er gjeldene samt at den ikke er i

tråd med kommende EU-direktiv med medfølgende lover og forskrifter. Planen er laget uten at fagmiljø innenfor vann og avløp har vært involvert eller hørt i forhold til deres kompetanse. Det vil så snart at ny prosjektingeniør er på plass startes opp arbeid med utarbeidelse av ny kommunedelplan for avløp og vannmiljø som er tilpasset dagens realitet og kommende føringer og krav.